

**POZICIJA
DĖL DAUGIAKALBYSTĖS SKATINIMO BENDROJO LAVINIMO
IR AUKŠTOSIOSE MOKYKLOSE**

2012 m. balandžio 21-22 d., LiJOT Asamblėja Nr. 32
Druskininkai

Europos Sąjungos (ES) kalbų politika siekiama apsaugoti kalbų įvairovę ir skatinti kalbų mokymąsi, siekiant platesnio kultūrinio išprusimo. Kelias kalbas mokantiems piliečiams atsiveria platesnės galimybės švietimui ir profesinei veiklai. Kaip nurodoma Europos Komisijos komunikate „Daugiakalbystė – Europos turtas ir bendras rūpestis“, kalbos yra ne tik asmens tapatybės, bet ir bendro paveldo dalis. Sėkminga daugiakalbystės politika gali padidinti piliečių galimybes įsidarbinti, naudotis paslaugomis bei įvairiomis teisėmis.

Daugiakalbystė ir kelių užsienio kalbų mokėjimas Europos Sąjungoje yra skatinamas Europos Komisijos, numatant siekį be gimtosios kalbos mokėti dar bent dvi kalbas, ir pripažįstamas kaip viena didžiausių Bendrijos vertybių. Situacija Lietuvoje šiuo klausimu yra priešinga. 2009 m. Eurobarometro atliktas giluminis jaunų žmonių tyrimas parodė, kad 2005 - 2006 m. m. užsienio kalbų mokymosi vidurkis Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose buvo kiek aukštesnis nei ES vidurkis: vieną užsienio kalbą mokėsi 42,5 proc. moksleivių (ES – 36,7), dvi užsienio kalbas – 52 proc. moksleivių (ES – 42,5). Tačiau užsienio kalbų mokymosi situacija Lietuvos profesinėse mokyklose yra viena prasčiausių visoje Bendrijoje – jokios užsienio kalbos nesimoko net 22,9 proc. (ES – 6,4) jaunų žmonių, besimokančių profesinėse mokyklose.

Nors Lietuvoje nėra ribojamas galimų mokytis kalbų pasirinkimas, pastebimos užsienio kalbų mokymosi įvairovės siaurėjimo tendencijos: vis daugiau moksleivių atsisako antrosios užsienio kalbos nuo trečios gimnazijos klasės, vis mažiau moksleivių renkasi trečiąją užsienio kalbą ir vis rečiau mokosi kitos nei anglų kalbos kaip pirmosios užsienio kalbos. Lyginant su 2001 m. kalbų mokymosi bendrojo lavinimo mokyklose situacija, anglų kalbos, kaip pirmos užsienio kalbos, mokymosi situacija pasikeitė akivaizdžiai – 2011 metais nuo 77,6 proc. besimokančių skaičius išaugo iki 96 proc. Tai atsitiko kitų užsienio kalbų, kurių mokėjimo lygis ir mastas verslo pasaulyje yra aiškiai identifikuojamas kaip probleminis, sąskaita: besimokančiųjų vokiečių kalbos per 10 metų nuo 18,5 proc. sumažėjo iki 2,8 proc., prancūzų – nuo 3,9 proc. iki 0,66 proc.

Svarbu pabrėžti, jog švietimo ekspertai rekomenduoja anglų kalbą mokytis kaip antrąją užsienio kalbą (dėl aktyvios ir palankios anglakalbės aplinkos, palengvinančios kalbos išmokimą), tačiau situacija, kaip rodo statistiniai duomenys, keičiasi atvirkščiai rekomendacijoms, o Valstybės pažangos strategija „Lietuva 2030“ siekiama įtvirtinti visuotinį anglų kalbos mokėjimą, pradedant jos mokytis nuo 1 klasės privaloma tvarka.

Kalbant apie Lietuvos gimnazistų antrųjų užsienio kalbų pasirinkimą, išaiškėja, jog per ketverius mokymosi metus dėl trečioje gimnazijos klasėje atsirandančios pasirinkimo galimybės nesimokyti antrosios užsienio kalbos, tik 40% moksleivių renkasi mokytis dviejų užsienio kalbų. 2010/2011 m. m. nuo 16 605 gimnazistų, besimokančių antros užsienio kalbos pirmoje gimnazijos klasėje, ketvirtoje gimnazijos klasėje šis skaičius sumažėja net iki 7 180 moksleivių.

Šios tendencijos rodo, kad artimoje ateityje naujoji jaunų žmonių karta galbūt gebės puikiai komunikuoti anglų kalba, kuri vis labiau laikoma savaime suprantama sąlyga, siejant savo gyvenimą ES erdvėje, tačiau dar labiau sumažės jaunų žmonių skaičius, mokančių kitas, ypač

profesinėje ir akademinėje srityse reikalingas užsienio kalbas, kaip vokiečių, prancūzų, rusų ir kt. O tai mažina jaunų žmonių tarptautinių studijų ir darbo rinkos galimybes ES.

Todėl susidaro šios problemos:

- Nesurenkant reikiamo moksleivių skaičiaus mokyklose bus visiškai panaikintos kitų užsienio kalbų klasės, todėl išnyks bet kokia galimybė moksleiviams, norintiems mokytis kitų kalbų, jų išmokti, nes naujų kalbų klasių steigimas yra sudėtingas ir finansiškai brangus procesas kaimo vietovių mokykloms,
- Mažės jaunų žmonių mobilumas angliškai nekalbančiose Europos šalyse, gali augti jaunų žmonių nedarbas, nes jie bus nekonkurencingi pozicijų, kuriose reikalaujama platesnių kalbinių įgūdžių, konkursuose,
- Visuomenėje dings kalbų įvairovė, o tai gali neigiamai veikti ir gimtąją, lietuvių, kalbą,
- Ribotas įvairių kalbų mokėjimas silpnina valstybės kultūrinius ryšius su kitomis šalimis ir mažina verslo sektoriaus galimybes eksportuoti į kitas šalis.

Kelių kalbų mokymasis visuotinai pripažįstamas vaiko asmenybės raidos varikliu, padedančiu jam vystyti ne tik komunikacinius įgūdžius ir plėsti pasaulio suvokimą, bet ir apskritai bręsti ir tapti sąmoningu globalėjančio pasaulio visuomenės nariu. Stebint aukščiau aptartas tendencijas ir nesiimant konkrečių veiksmų, užsienio kalbų įvairovė Lietuvos jaunų žmonių gyvenime akivaizdžiai susiaurės ir neigiamai paveiks jų gerovę bei visavertę integraciją visuomenėje.

Nesuteikiant vienodų galimybių visiems rinktis mokytis daugiau ir įvairesnių kalbų formaliajame ugdyme, didinama socialinė nelygybė, kai tik pasiturintys piliečiai gali mokytis pasirinktų kalbų komerciniuose kursuose ir taip įgyti reikalingų kompetencijų bei privalumų prieš bendraamžius akademinėje, darbinėje ir politinėje veikloje.

Lietuvos jaunimo organizacijų taryba (LiJOT), atstovaujanti 64 nacionalinėms jaunimo organizacijoms ir regioninių jaunimo organizacijų taryboms, sutaria skatinti daugiakalbystę tarp jaunų žmonių bendrojo lavinimo ir aukštosiose mokyklose bei raginti valstybės institucijas:

1. Suformuoti bendrą, vieningą valstybės strategiją dėl visų kalbų mokymo – valstybinės, gimtųjų ir užsienio kalbų;
2. Taikyti koordinuotas pastangas, formuojant viešą nuomonę apie kalbų mokėjimo vertę ir kalbų mokymosi svarbą individui bei valstybei;
3. Diegti mokomųjų kalbų įvairovę formaliojo ugdymo institucijose, naudojant jauniems žmonėms patrauklią mokymo metodiką, ieškant netradicinių sprendimų įvairių kalbų mokymui realizuoti (pvz. įtraukti gimtakalbius - tarptautinius studentus, savanorius ir kt.), siūlant pasirinkimą iš mažiausiai trijų kalbų (be gimtosios), įskaitant netradicines lenkų, latvių, estų ir kitas kalbas (pvz. skandinavų).
4. Atsisakyti užsienio kalbų diferencijavimo (pvz., antroji kalba ir pan.);
5. Skirti daugiau dėmesio kalbų mokytojų ir dėstytojų kvalifikacijos tobulinimui ir bendrai - mokytojų kalbų mokėjimo stiprinimui, siekiant skatinti nelingvistinių disciplinų mokymą užsienio kalbomis (integruotas dalyko ir kalbos mokymasis), ypač gimnazijose ir aukštojo mokslo studijose;
6. Skatinti dirbančių ir būsimų kalbų mokytojų judumą ir mainus Europoje, siekiant, kad kuo daugiau kalbų mokytojų būtų pagyvenę šalyje, kurios kalbą jie moko, pritraukti kuo daugiau akademinio personalo iš užsienio.
7. Užtikrinti užsienio kalbų mokymo kokybę aukštosiose mokyklose, sudaryti platesnes nemokamo kalbų mokymosi galimybes bei plėtoti studijų programas užsienio kalba, skatinant tarptautinį studentų judumą.



8. Skatinti mokyklas kurti ir vykdyti savo kalbų mokymo politiką, įdarbinant turimus kalbų specialistus ne tik mokyklos, bet ir vietos bendruomenėje.

Prezidentė

Loreta Senkutė